

การวิเคราะห์รูปแบบและการพัฒนาการสื่อสารด้วยสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพ รับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น

The Analyze of Format and Development of Video Communication
for Commencement Ceremony Photography of Amateur Photographer

ภาควิชา รัตนราช. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Phakawat Rattanaraj. Faculty of Management Science, Chandrakasem Rajabhat University

Email: phakawat29@gmail.com

Received: 16 November 2021 ; Revised: 16 November 2021 ; Accepted: 25 November 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการถ่ายภาพของช่างภาพมือสมัครเล่นในการถ่ายภาพรับปริญญา และเพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่ 1) R1 : การวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพถ่ายและการสัมภาษณ์ช่างภาพมืออาชีพ 2) D1: การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา 3) R2 : การนำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปทดลองใช้ และ 4) D2 : การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาที่สมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 30 คน ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพถ่ายและการสัมภาษณ์ช่างภาพมืออาชีพ (R1) นำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา (D1) พัฒนาสื่อวีดิทัศน์โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการถ่ายภาพรับปริญญาไปทดสอบก่อนและหลังการชมสื่อวีดิทัศน์และใช้แบบสอบถามประเมินประสิทธิผลสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา (R2) นำผลที่ได้มาปรับปรุงสื่อวีดิทัศน์ให้สมบูรณ์ (D2)

ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดการถ่ายภาพประกอบด้วย เวิร์ลด์เตอร์ 8 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การผลิตภาพ 2) การระบุเนื้อหาของภาพ 3) หน้าที่ของภาพ 4) การแสดงออกทางอารมณ์ 5) การอุปมาอุปไมย 6) ความถูกต้องเป็นจริง 7) การแสดงออกเชิงสังคม และ 8) การเปรียบเทียบ ส่วนรูปแบบการถ่ายภาพประกอบด้วย 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาพแบบดั้งเดิม 2) ภาพครอบครัว 3) ภาพเป็นทางการ 4) ภาพตามแนวคิดของผู้ถ่ายภาพ 5) ภาพคนกับธรรมชาติ 6) ภาพที่เคลื่อนไหว 7) ภาพความงาม และ 8) ภาพระยะใกล้ ส่วนวิธีการสร้างสรรค์ภาพถ่ายรับปริญญา ประกอบด้วย 10 ข้อ ได้แก่ 1) การติดต่อบัณฑิต 2) การเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ 3) การเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ถ่ายภาพ 4) การจัดท่าทางของบัณฑิต 5) การจัดองค์ประกอบภาพและมุมกล้อง 6) การจัดองค์ประกอบแสง 7) ปัญหาในระหว่างการถ่ายภาพรับปริญญา 8) การตกแต่งภาพ 9) การส่งงาน และ 10) ทริคสำหรับช่างภาพมือสมัครเล่น และการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น

ประกอบด้วย 4 ข้อ ได้แก่ 1) การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา 2) การนำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปทดลองใช้ และ 3) การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาที่สมบูรณ์

ผลการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาพบว่าได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจากการตรวจสอบคุณภาพความตรงตามเนื้อหาและการประเมินความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ได้นำสื่อวีดิทัศน์ไปใช้โดยการทดสอบก่อนและหลังการชมสื่อวีดิทัศน์ คะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนและการทดสอบหลังการชมสื่อวีดิทัศน์ = 10.56 คะแนน และ = 14.86 คะแนน (คะแนนเต็ม 20) ค่าความสัมพันธ์ของคะแนนเฉลี่ยทั้งสอง = .670 ทดสอบสมมติฐานพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการชมสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการชมสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และระดับความคิดเห็นจากการประเมินประสิทธิผลสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาได้ค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($x = 4.53$, $S.D. = .267$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่ การนำสื่อไปใช้ประโยชน์ ($x = 4.71$, $S.D. = .211$)

คำสำคัญ : ภาพรับปริญญา, สื่อวีดิทัศน์, ช่างภาพ

Abstract

This research aimed to study the photography concepts and photography formats of amateur photographers in commencement ceremony photography and development of video media for commencement ceremony photography. The research's design divided into 4 stages: R1: analysis and synthesis of photographs and interviews with professional photographers, D1: creation of video media for commencement ceremony photography, R2 : experimenting with video media, D2 : complete commencement ceremony photography video creation. The research's sample were the students in Rajabhat University of Rattanakosin group. Conduct research by analyzing and synthesizing photos. Interview with a professional photographer (R1). Use the information obtained to create a video media for commencement ceremony photography (D1). The photography comprehension test was used to test before and after watching the video media. A questionnaire was used to assess the effectiveness of video media (R2). Use the results to improve the video media completely (D2).

The finding shows that the photography concepts divided into 8 subjects: Production, Content identification, Functional, Expressional, Figurative, Rhetorical-moral, Social or period, Comparative. And the photography formats divided into 8 subjects: Traditional portraits, Family and group portraits, Formal portraits, Conceptual portraits, Environmental portraits, Candid portraits, Glamour portraits, Close-up portraits. And the creativity of amateur photographer's commencement ceremony divided into 10 subjects: Contacting, Location, Photographic equipment, Posture, Composition and camera angles, Light, Problems, Retouching, Job submission, Tips. The finding also shows that development of video media for commencement ceremony photography of amateur photographer divided into 3 subjects: Creating video media for commencement ceremony photography, Experimenting with commencement ceremony photography video media, and complete commencement ceremony photography video creation.

Video media for commencement ceremony photography passed reliability, validity, and evaluating expert opinion. Video media is used by testing before and after viewing video media. The results of the pre-test = 10.56 points and post-test = 14.86 points. The correlation between the two mean scores = .670. The hypothesis after viewing video media was higher than before viewing statistically significant at 0.05. The opinion level from the assessment of the effectiveness of video media was the highest average ($x = 4.53$, $S.D. = .267$). The issues with the highest averages were: Taking advantage of the media ($x = 4.71$, $S.D. = .211$).

Keyword: Commencement Ceremony Photography, Video Media, Photographer

บทนำ

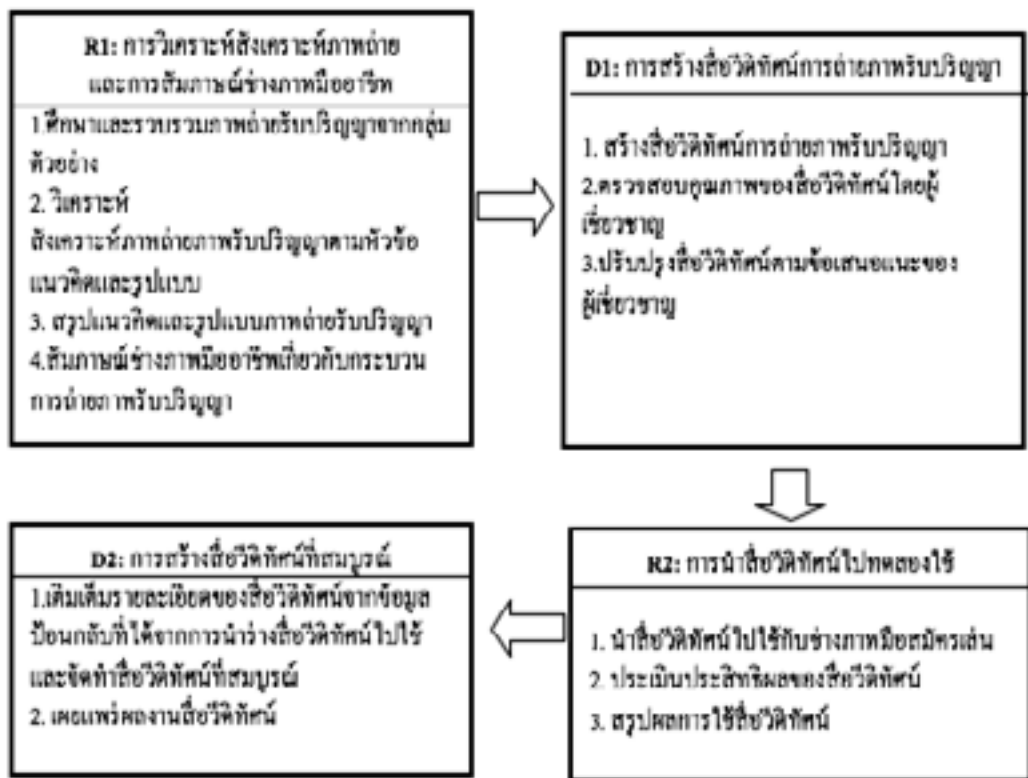
ภาพถ่าย (Photography) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารที่สามารถบันทึกความทรงจำ โดยถ่ายทอดเรื่องราวที่ต้องการบันทึกหรือต้องการสื่อสารสิ่งใดสิ่งหนึ่งผ่านภาษาภาพ ภาพถ่ายเป็นสื่อที่ใช้ในการกำหนดความรู้ ทักษะคิด อารมณ์ และประสบการณ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคน (ปฐมพงศ์ จามงลาภ, 2554 : 2) ภาพถ่ายจึงเป็นเครื่องมือบันทึกความทรงจำรูปแบบแรก ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการบันทึกเหตุการณ์หรือความทรงจำที่สำคัญในชีวิต เช่น งานมงคลสมรส งานบวช งานรับปริญญา เป็นต้น

พิธีพระราชทานปริญญาบัตรหรือพิธีประสาทปริญญา เป็นวันสำคัญที่สุดในชีวิตของคน ๆ หนึ่งที่ศึกษาจบในระดับบัณฑิตศึกษา จากข้อมูลสถิติอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประจำปี พ.ศ.2558-2560 พบว่า ในปี พ.ศ.2558 มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ทั้งหมด 333,161 คน ในปี พ.ศ.2559 มีบัณฑิตที่จบการศึกษาทั้งหมด 295,144 คน และในปี พ.ศ.2560 มีบัณฑิตที่จบการศึกษาทั้งหมด 301,205 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561 : 37) ด้วยจำนวนตัวเลขดังกล่าว ตลาดของช่างภาพรับปริญญาจึงเป็นตลาดที่ใหญ่และเปิดกว้างสำหรับช่างภาพมืออาชีพและช่างภาพมือสมัครเล่น

การถ่ายภาพรับปริญญาเป็นรูปแบบหนึ่งของการถ่ายภาพบุคคลซึ่งคนส่วนใหญ่มักคุ้นเคยและนิยมถ่ายภาพกันโดยทั่วไป แต่การถ่ายภาพรับปริญญานั้นก็ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับช่างภาพมือใหม่ เพราะถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ต้องถ่ายภาพอย่างรวดเร็ว ต้องเบียดเสียดกับผู้คน ต้องรู้วิธีการวางมุมกล้องการจัดแสงอย่างแม่นยำ ฉะนั้นการถ่ายภาพให้สวยงาม ถูกใจ และครบถ้วนทุกเหตุการณ์ได้นั้นช่างภาพต้องมีหลักการ มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในอุปกรณ์ถ่ายภาพ มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดี รู้จักเลือกใช้มุมกล้องที่เหมาะสมกับเงื่อนไข เลือกจาก สภาพแวดล้อม และช่วงเวลาของแสงที่เหมาะสมจากการที่ผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาชุมชนถ่ายภาพ พบว่า มีนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งที่มีแนวคิดต้องการใช้ความรู้และทักษะด้านการถ่ายภาพที่มีเพื่อหารายได้ในระหว่างการศึกษหาประสบการณ์จากการถ่ายภาพ ได้เข้ามาปรึกษาถึงความต้องการเริ่มต้นหารายได้จากการถ่ายภาพ โดยในแต่ละปีมีการจ้างช่างภาพรับปริญญาจำนวนมาก งานถ่ายภาพรับปริญญาจึงเป็นตลาดงานขนาดใหญ่ เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเป็นช่างภาพอาชีพหรือต้องการประกอบกับตัวเองว่า แท้จริงแล้วเราอยากเป็นช่างภาพอาชีพจริงหรือไม่

จากการสำรวจเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือใหม่หรือช่างภาพมือสมัครเล่นบนพื้นฐานประสบการณ์การถ่ายภาพไม่เกิน 5 ปี พบว่าส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภาพถ่ายบุคคลที่มักแนะนำการถ่ายภาพบุคคลโดยทั่วไป ไม่ได้อธิบายรายละเอียดทุกขั้นตอนของภาพรับปริญญาสำหรับมือใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบและการพัฒนาการสื่อสารด้วยสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการถ่ายภาพของช่างภาพมือสมัครเล่นในการถ่ายภาพรับปริญญา และเพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น ให้เป็นแนวทางและประโยชน์ต่อไป

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการถ่ายภาพของช่างภาพมือสมัครเล่นในการถ่ายภาพรับปริญญา
2. เพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่ 1) R1 : การวิเคราะห์สังเคราะห์ภาพถ่ายและการสัมภาษณ์ช่างภาพมืออาชีพ 2) DZaS QS QS QQ 1: การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา 3) R2 : การนำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปทดลองใช้ และ 4) D2 : การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาที่สมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์สังเคราะห์ภาพถ่ายเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ตามความสนใจ ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) แบบมีเกณฑ์การคัดเลือกเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพและเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์ภาพถ่ายรับปริญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการถ่ายภาพรับปริญญา ได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยอาศัยความคิดเห็นที่เป็นอรรถนัยของที่ปรึกษาการทำวิจัย 2) แบบสัมภาษณ์ช่างภาพมืออาชีพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายภาพรับปริญญาจำนวน 10 ขั้นตอน ได้ตรวจสอบคุณภาพโดยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) เป็นการตรวจสอบความตรงแบบผิวเผิน (Face validity) โดยอาศัยความคิดเห็นที่เป็นอรรถนัยของที่ปรึกษาการทำวิจัย และเครื่องมือในการวิจัยเชิง

ปริมาณมี 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจการถ่ายภาพรับปริญญา เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple choices test) จำนวน 4 ตัวเลือก รวม 20 ข้อ ได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบด้วยการหาค่าความยาก (Difficulty : p) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination : r) 2) แบบสอบถามประเมินประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา เป็นแบบสอบถามประเภทปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) แบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 40 ข้อ ได้หาประสิทธิภาพของแบบสอบถามโดยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ จำนวน 3 คน คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Indexes of Item-Objective Congruence) และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับนักศึกษาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในซึ่งใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคำถามแต่ละข้อ (Correlation Matrix) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้รับจากแบบวิเคราะห์ภาพถ่ายรับปริญญา และแบบสัมภาษณ์ช่างภาพมืออาชีพมาผลิตสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา ได้ตรวจสอบคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์ก่อนนำไปใช้ 2 วิธี คือ 1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยอาศัยความคิดเห็นที่เป็นอัตนัยของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Indexes of Item-Objective Congruence) 2) การประเมินคุณภาพของสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างโดยการทดสอบก่อนและหลังการชมสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา และทำแบบสอบถามประเมินประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติแบบ Dependent t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการทดสอบก่อนและหลังการชมสื่อวีดิทัศน์ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวทางการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์และการประกอบสร้างความหมาย ภาพถ่ายรับปริญญาเป็นภาพบันทึกความทรงจำและความประทับใจของบัณฑิตและครอบครัว ภาพถ่ายจึงต้องสื่อความหมายเพื่อสร้างความทรงจำและความประทับใจที่ดีต่อบัณฑิตได้ แนวทางการศึกษาเชิงสังคมศาสตร์และการประกอบสร้างความหมายจึงถูกนำมาใช้วิเคราะห์ความหมายของภาพถ่ายรับปริญญาทั้งความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยประหวัด ในขั้นตอนของการวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบของภาพถ่ายรับปริญญา ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการสื่อสารด้วยภาพและการวิเคราะห์ภาพถ่ายมาใช้สำหรับการวิเคราะห์ภาพถ่ายตามแนวทางการวิเคราะห์ของเดวิด เพิร์ลมัตเตอร์ (David Perlmutter) โดยทำความเข้าใจคุณลักษณะ 8 ประการ เพื่อถอดรหัสความหมายของภาพ ประกอบด้วย การผลิตภาพ การระบุเนื้อหาของภาพ หน้าที่ของภาพ การแสดงออกทางอารมณ์ การอุปมาอุปไมย ความถูกต้องเป็นจริง การแสดงออกเชิงสังคม และการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการถ่ายภาพบุคคลเพื่อวิเคราะห์รูปแบบของภาพถ่ายรับปริญญาตามแนวคิดของภควัด รัตนราช ประกอบด้วยความสมดุลของภาพ ความสมดุลของสี กรอบของภาพ ฉากหน้าและฉากหลัง การเน้นจุดสนใจ เส้นนำสายตา การแสดงซ้ำหรือล้อเลียน บรรยากาศและอารมณ์ ทัศนมิติ เนื้อที่ และเอกภาพ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องสื่อวีดิทัศน์ และการทดสอบหาประสิทธิภาพสื่อเพื่อผลิตสื่อวีดิทัศน์และประเมินสื่อวีดิทัศน์ให้ได้ตามมาตรฐานก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1. แนวคิดการถ่ายภาพของช่างภาพมืออาชีพสมัครเล่นในการถ่ายภาพรับปริญญา สรุปได้ 8 คุณลักษณะดังนี้

1.1 การผลิตภาพ (Production) มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ กล่าวคือ 1) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ช่างภาพมืออาชีพสมัครเล่นเลือกใช้กล้องดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการถ่ายภาพ ประกอบด้วย กล้องคอมแพค กล้องโปรซูมเมอร์ กล้อง DSLR กล้องเมมโมเรล และกล้องโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยเลือกใช้กล้อง DSLR ในระดับกึ่งอาชีพหรือระดับมืออาชีพมากที่สุด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา คือ กล้องโปรซูมเมอร์ และกล้องเมมโมเรล จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15

2) องค์ประกอบด้านการจัดองค์ประกอบภาพ ช่างภาพเมื่อสมัครเล่นมีวิธีการจัดองค์ประกอบภาพแบบการเน้นจุดสนใจมากที่สุด จำนวน 59 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 19.33 รองลงมาคือฉากหน้าและฉากหลัง จำนวน 25 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 16.67 และจัดองค์ประกอบภาพแบบเส้นนำสายตาน้อยที่สุด จำนวน 6 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 4.00 และ 3) องค์ประกอบด้านสังคม การผลิตภาพเป็นผลผลิตจากแนวคิดของบัณฑิตและช่างภาพร่วมกัน

1.2 การระบุเนื้อหาของภาพ (Content identification) ประกอบด้วย 1) ภาพแบบดั้งเดิม (Traditional portraits) ภาพถ่ายที่เป็นทางการ ภาพที่ดูน่าเชื่อถือ 2) ภาพครอบครัว (Family and group portraits) เป็นภาพความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อการศึกษา ความผูกพันของครอบครัว 3) ภาพเป็นทางการ (Formal portraits) ความเคารพในเครื่องแบบ ความภาคภูมิใจ 4) ภาพตามแนวคิดของผู้ถ่ายภาพ (Conceptual portraits) เป็นภาพการใช้ความคิดสร้างสรรค์ 5) ภาพคนกับธรรมชาติ (Environmental portraits) ภาพความผูกพันต่อสถานที่ ความเคารพต่อสถานที่ 6) ภาพที่เผลอ (Candid portraits) เป็นภาพแสดงอัตลักษณ์ของบุคคล ภาพอารมณ์และความรู้สึก 7) ภาพความงาม (Glamour portraits) เป็นภาพอารมณ์และความรู้สึกจากการใช้เทคนิคการถ่ายภาพ และ 8) ภาพระยะใกล้ (Close-up portraits) เป็นภาพเน้นเรื่องราวความสำคัญ

1.3 หน้าที่ของภาพ (Functional) ประกอบด้วย 1) ภาพให้ข้อมูล (Information) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีรับปริญญา ชุดครุย สถานที่จัดการเรียนการสอน บรรยากาศภายในมหาวิทยาลัย 2) ภาพบันทึกข้อมูล (Recording) ภาพถ่ายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถบันทึกเหตุการณ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างสมจริง 3) ภาพเพื่อความบันเทิง (Entertainment) ภาพถ่ายเป็นสื่อที่บัณฑิตหรือผู้ที่เปิดภาพดูแล้วรู้สึกถึงความสุข ความสวยงาม ความทรงจำ ประสบการณ์ที่ดีในช่วงเวลานั้น และ 4) ภาพที่แสดงความรู้สึกนึกคิด (Self-expression) ภาพรับปริญญาเป็นการแสดงแนวคิดของช่างภาพ บัณฑิต หรือการผสมผสานระหว่างช่างภาพและบัณฑิตร่วมกันสร้างสรรค์ภาพ

1.4 การแสดงออกทางอารมณ์ (Expressional) ประกอบด้วย 1) อารมณ์ที่เป็นรูปธรรม มีจำนวน 65 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 43.33 เป็นภาพชุดครุยที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นพิธีการ ความเป็นทางการ ความจริงจัง ส่วนผู้ที่เข้ามาถ่ายภาพกับบัณฑิต จะสวมใส่เครื่องแต่งกายสุภาพ ชุดไทย หรือชุดสากลที่สุภาพ 2) อารมณ์ที่เป็นนามธรรม มีจำนวน 85 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 56.67 เป็นอารมณ์และสุนทรียภาพตามการแสดงออกทางร่างกาย การแสดงออกทางสีหน้า เป็นอารมณ์ที่แสดงออกมาในเชิงบวก ประกอบด้วยอารมณ์รื่นเริง (Joy) มากที่สุด มีจำนวน 37 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 24.67 รองลงมาคือ อารมณ์สนใจตื่นเต้น (Interest-Excitement) มีจำนวน 26 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 17.33 และอารมณ์ประหลาดใจ (Surprise) มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 22 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 14.67

1.5 การอุปมาอุปไมย (Figurative) เป็นการสื่อความหมาย 2 ลักษณะ คือ ความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยประหวัด ที่นำมาวิเคราะห์ครั้งนี้คือความหมายโดยนัยประหวัดซึ่งสื่อความหมายในมุมมองต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) พิธีกรรม พิธีพระราชทานปริญญาบัตรที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา 2) การศึกษา พิธีพระราชทานปริญญาบัตรเป็นกิจกรรมสุดท้ายก่อนจบการศึกษาโดยสมบูรณ์ 3) ครอบครัว พิธีพระราชทานปริญญาบัตรเป็นหนึ่งในพิธีที่ครอบครัวชื่นชมความสำเร็จด้านการศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งพิธีกรรมที่สำคัญของชีวิต 4) ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีพระราชทานปริญญาบัตรเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติต่อกันมา 5) ค่านิยม พิธีพระราชทานปริญญาบัตรเป็นค่านิยมของชาวไทยที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมา เป็นการยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ 6) อุดมการณ์ ปริญญาบัตรทางการศึกษาสามารถอธิบายว่าคนนั้นเป็นบัณฑิต เป็นผู้ที่มีความรู้ บัณฑิตหลายคนจึงมีอุดมการณ์ในชีวิตว่าต้องจบการศึกษาเป็นบัณฑิต และ 7) ระบบสังคม ปริญญาบัตรทางการศึกษานั้นเป็นเครื่องหมายที่แสดงความสำเร็จในชีวิตก้าวแรกที่จะทำให้อชีวิตเดินหน้าต่อไป

1.6 ความถูกต้องเป็นจริง (Rhetorical-moral) ภาพถ่ายรับปริญญาเป็นภาพที่แสดงออกถึงความเป็นจริงของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยชุดครุย เป็นเครื่องแสดงวิทยฐานะที่กำหนดรูปแบบและระเบียบในการสวมชุดครุยตามพระราชกฤษฎีกา และปริญญาบัตร เป็นกระดาษที่ออกให้โดยสถาบันการศึกษาที่แสดงผลการศึกษาว่าได้จบการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ สามารถใช้อ้างอิงวุฒิการศึกษาตามปริญญาบัตรได้

1.7 การแสดงออกเชิงสังคม (Social or period) ภาพรับปริญญาเป็นภาพถ่ายที่สะท้อนความหมายขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในภาพ ทั้งด้านสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมของบัณฑิต ครอบครัว และสังคมไทย ประกอบด้วย 1) การเฉลิมฉลอง ภาพในพิธีรับปริญญาเป็นภาพการเฉลิมฉลองในความสำเร็จของบัณฑิต โดยมีครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน มาร่วมแสดงความยินดี 2) ภาพลักษณ์ ภาพในพิธีรับปริญญานั้น ผู้เข้าร่วมพิธีจะสวมเครื่องแต่งกายด้วยชุดสุภาพ ดูดี หรือสวมเครื่องแต่งกายด้วยชุดไทย มีเครื่องประดับตกแต่งให้สวยงาม สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของผู้อยู่ในภาพ บัณฑิต สถาบันครอบครัว และภาพลักษณ์ของพิธีรับปริญญาที่มีความสำคัญกับชีวิตของคน ๆ หนึ่ง 3) ค่านิยม ภาพในพิธีรับปริญญาสะท้อนค่านิยมของครอบครัวบัณฑิต และค่านิยมของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา และความเชื่อที่มีต่อปริญญาบัตรว่าเป็นใบเบิกทางให้บัณฑิตประสบความสำเร็จในชีวิต และ 4) ชุมชน ภาพรับปริญญาจึงเป็นการแสดงถึงความเป็นรุ่น เป็นพวกพ้อง เป็นเพื่อน ที่มีอิทธิพลต่อสังคม การงาน ชีวิตในอนาคต

1.8 การเปรียบเทียบ (Comparative) เนื่องจากภาพถ่ายที่ใช้วิเคราะห์นั้นมีช่วงเวลาการถ่ายภาพเดียวกันจึงไม่อาจเปรียบเทียบกับอดีตได้

2. รูปแบบการถ่ายภาพของช่างภาพมือสมัครเล่นในการถ่ายภาพรับปริญญา สามารถสรุปได้ 8 ลักษณะดังนี้

2.1 ภาพแบบดั้งเดิม (Traditional portraits) เป็นการถ่ายภาพรับปริญญาในลักษณะภาพบัณฑิตแบบดั้งเดิม มีจำนวน 19 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 12.67 ภาพลักษณะนี้ช่างภาพนิยมถ่ายภาพบัณฑิตกับฉากหลังที่เป็นทางการ หรือฉากหลังที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยหรือคณะ เช่น ภาพบัณฑิตกับอนุสาวรีย์พระรูป ภาพบัณฑิตกับอาคาร มักเป็นภาพป่าไผ่และภาพเต็มตัว มักใช้ถ่ายภาพบัณฑิต ครอบครัว ที่มีอิริยาบถในท่ายืน สง่างาม และเป็นทางการ

2.2 ภาพครอบครัว (Family and group portraits) เป็นภาพถ่ายถ่ายภาพรับปริญญาประเภทภาพกลุ่มบุคคลในครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนกับบัณฑิต มีจำนวน 20 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 13.32 ลักษณะเป็นภาพบันทึกความทรงจำและบรรยากาศ มีทั้งภาพแบบเป็นทางการ คือ ภาพที่แสดงท่าทางสุภาพ ตัวตรง ดูดี และภาพแบบไม่เป็นทางการ คือ ภาพเป็นธรรมชาติ มีการจัดองค์ประกอบภาพแบบหลวม ๆ สบาย ๆ ภาพลักษณะนี้มักถ่ายในสถานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย หรือสถานที่ที่รวมตัวกัน สถานที่ที่ไปบ่อย เช่น หน้าคณะ หอสมุด อาคารเรียน ชุมต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 ภาพเป็นทางการ (Formal portraits) เป็นภาพถ่ายรับปริญญาที่บัณฑิตแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่เป็นทางการของบัณฑิต มีจำนวน 21 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 14.00 ส่วนใหญ่อยู่ในชุดสุภาพหรือชุดยูนิฟอร์ม ชุดนักศึกษา ชุดข้าราชการ ชุดครุย ภาพลักษณะนี้มักถ่ายบัณฑิตด้วยอิริยาบถที่เรียบร้อย สุภาพ สง่างาม และเหมาะสมกับชุด หรือหากเป็นข้าราชการจะถ่ายภาพด้วยอิริยาบถที่สุภาพ สง่างาม เหมาะสมกับชุดที่สวมใส่

2.4 ภาพตามแนวคิดของผู้ถ่ายภาพ (Conceptual portraits) เป็นภาพถ่ายรับปริญญาที่ช่างภาพมีแนวคิดนำเสนอภาพบัณฑิตให้ออกมาในลักษณะหนึ่ง ที่เป็นเอกลักษณ์หรือโดดเด่นตามแนวคิดของช่างภาพ มีจำนวน 31 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 20.67 ภาพลักษณะนี้เป็นมุมมองของช่างภาพเฉพาะบุคคลที่ต้องการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการถ่ายภาพเพื่อให้ภาพน่าสนใจและดูแตกต่างภาพทั่วไป หรือบางภาพอาจเป็นความต้องการร่วมกันระหว่างช่างภาพและบัณฑิตเพื่อสร้างสรรค์ภาพให้ออกมาตามความต้องการ

2.5 ภาพคนกับธรรมชาติ (Environmental portraits) เป็นภาพถ่ายบันทึกกับธรรมชาติ โดยใช้แสงและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ มีจำนวน 12 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 8.00 เป็นภาพให้เล่าเรื่องราวของวันรับปริญญาได้โดยธรรมชาตินั้นไม่ใช่เฉพาะต้นไม้ ใบไม้ หรือธรรมชาติในสวน แต่หมายรวมถึงธรรมชาติของสถานที่ สิ่งปลูกสร้าง หรือธรรมชาติของคนในวันรับปริญญา

2.6 ภาพที่เผลอ (Candid portraits) เป็นภาพถ่ายรับปริญญาที่ถ่ายภาพตัวแบบขณะที่บันทึกอยู่ในอิริยาบถตามธรรมชาติหรือไม่ได้เตรียมตัวเพื่อการถ่ายภาพ มีจำนวน 22 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 14.67 ภาพที่เผลอในงานวิจัยพบว่าทั้งภาพที่เผลอตามธรรมชาติ มีลักษณะการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา การถ่ายภาพประเภทนี้มักไม่มีการวางแผนล่วงหน้าและไม่มีการกำหนดมุมกล้อง แต่เป็นการถ่ายภาพแบบทันทีทันใด เพื่อเก็บเรื่องราวตามธรรมชาติที่ปรากฏในขณะนั้น โดยบันทึกไม่ได้มองมาทางกล้องถ่ายภาพ ทำให้ภาพที่ออกมาดูแล้วเหมือนไม่ตั้งใจว่าจะถ่ายภาพ

2.7 ภาพความงาม (Glamour portraits) เป็นภาพรับปริญญาที่ถ่ายขึ้นเพื่อเน้นความงามทางศิลปะ มีจำนวน 13 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 8.67 เป็นภาพถ่ายของตัวบันทึก หรืออาจไม่เห็นใบหน้าของบันทึกแต่ใช้องค์ประกอบอื่น ๆ ในการเล่าเรื่อง เป็นภาพที่ช่างภาพถ่ายขึ้นเพื่อกระตุ้นความรู้สึกบางอย่าง หรือเน้นอารมณ์ของภาพมากกว่าการเล่าเรื่องราวหรือองค์ประกอบแวดล้อมของตัวแบบ ภาพลักษณะนี้ช่างภาพมักกำหนดแนวคิดและวางแผนการถ่ายภาพมาล่วงหน้าก่อน หรือบางภาพเลือกถ่ายภาพทันทีเนื่องจากสภาพแวดล้อมหรือโอกาสเอื้ออำนวย ภาพลักษณะนี้จึงไม่มีรูปแบบตายตัวหรืออาจเป็นภาพที่ไม่ได้สื่อหรือเล่าเรื่องของบันทึกโดยตรงไปตรงมามากนัก

2.8 ภาพระยะใกล้ (Close-up portraits) เป็นภาพที่เน้นส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือเพียงบางส่วนของบันทึก มีจำนวน 12 ภาพ คิดเป็นร้อยละ 8.00 เพื่อสร้างเรื่องราวหรืออัตลักษณ์ของบันทึกให้เด่นชัดขึ้น เช่น ภาพเน้นการแสดงออกทางสีหน้า มือ ดวงตาของบันทึก ภาพลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของช่างภาพแต่ละคนที่จะถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตัวแบบออกมามุมใดให้น่าสนใจ หรือให้อารมณ์และความรู้สึกอย่างไรอย่างหนึ่ง

3. วิธีการสร้างสรรค์ภาพถ่ายรับปริญญา ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การติดต่อบันทึก ประกอบด้วย 1) บันทึกติดต่อช่างภาพจากการบอกต่อ ๆ กัน จากเพื่อน คนรู้จัก หรือบันทึกที่เคยถ่ายภาพกับช่างภาพคนนั้นมาแล้วบอกต่อกันมา 2) บันทึกติดต่อมาจากการเห็นผลงานที่โพสต์ลงในสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ เป็นต้น เนื้อหาการพูดคุยเพื่อสอบถามข้อมูลรายละเอียด วันเวลาที่ต้องการให้ไปถ่ายภาพ วิธีการถ่ายภาพ ราคาจ้างถ่ายภาพ

3.2 การเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ มหาวิทยาลัยที่ช่างภาพไม่เคยไปมาก่อน ควรไปดูสถานที่จริงก่อน หรืออาจหาข้อมูลเบื้องต้นจากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ของทางมหาวิทยาลัย เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการถ่ายภาพ ส่วนการนัดหมายช่างภาพและบันทึกอาจต้องสื่อสารและนัดหมายเรื่องสถานที่ให้เรียบร้อยว่าจะถ่ายภาพบริเวณใด ตึกใด ควรเดินทางไปถึงสถานที่ถ่ายภาพก่อนอย่างน้อย 1 ชั่วโมง เพื่อเดินดูสถานที่และเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม

3.3 การเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ถ่ายภาพ ประกอบด้วย 1) กล้องและเลนส์ หากเป็นช่างภาพมือใหม่สามารถใช้กล้อง 1 ตัวได้ หากต้องการใช้กล้อง 2 ตัว ต้องฝึกฝนวิธีการใช้งานให้คล่อง เลนส์ที่ใช้ควรอยู่ในช่วงนอมอลเลนส์ 18-135 มม. ส่วนเลนส์อื่นที่นำไปใช้ได้ เช่น เลนส์ฟิก 50 มม. และ 85 มม. ส่วนเลนส์มุมกว้างใช้เพื่อเก็บบรรยากาศของงาน และเลนส์ถ่ายใกล้ใช้เพื่อสร้างสรรค์มุมภาพที่หลากหลาย หรือถ่ายภาพแคนดิด แฟลชเป็นอีกหนึ่งอุปกรณ์ที่ขาดไม่ได้ แฟลชสามารถเพิ่มแสงสว่างให้กับบันทึก หรือถ่ายภาพย้อนแสงได้

3.4 การจัดทำทางของบันทึก ถ้าบันทึกโพสต์ทำไม่เป็น ช่างภาพต้องสอนการโพสต์ท่า หรือหา

ภาพตัวอย่างให้ดูในโทรศัพท์มือถือ ให้บันทึกโพสต์ทำตาม เพื่อลดการถูกเนื้อต้องตัวบันทึก วิธีการให้จังหวะในการถ่ายภาพช่างภาพอาจจะนับหนึ่ง สอง แล้วถ่ายภาพ หากนับจังหวะแล้วทำให้เกร็ง หรือสายตาดูแข็ง ช่างภาพอาจแก้ไขด้วยการบอกให้บันทึกยิ้มแทนการนับตัวเลข หรือการพูดหยอกล้อ เข้าไปจัดท่าทาง เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย และคุ้นเคยกับช่างภาพทำให้บันทึกไม่เกร็ง หรือถ่ายภาพลักษณะแค่นิดแค่นัย

3.5 การจัดองค์ประกอบภาพและมุมมอง ถ้าถ่ายภาพคนเดียวช่างภาพต้องรูปร่างของบันทึก ถ้ามีรูปร่างท้วมอาจเน้นการถ่ายภาพแนวตั้งเพื่อให้ดูสูงและดูผอม ถ้ารูปร่างผอมสามารถถ่ายภาพได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน ส่วนช่างภาพมือใหม่อาจเริ่มฝึกจากการถ่ายภาพบันทึกเพียงคนเดียว เพราะจัดท่าทางได้ง่ายกว่า การถ่ายบันทึกพร้อมกันหลายคน กรณีถ่ายภาพสองคนอาจเลือกถ่ายภาพแนวตั้งเพื่อไม่ให้เกิดพื้นที่ว่างด้านข้างโดยใช้เหมือนกับการถ่ายภาพคนเดียว ถ้าถ่ายภาพหมู่ให้ถ่ายภาพแนวนอน โดยช่างภาพคิดคอนเซ็ปของภาพไว้ล่วงหน้า

3.6 การจัดองค์ประกอบแสง ช่างภาพต้องรู้ทิศทางของแสงและวิธีการใช้แสง รู้จักใช้ประโยชน์จากแสงในทิศทางต่าง ๆ บางสถานที่อาจเลือกทิศทางของแสงไม่ได้เนื่องจากบันทึกมีเวลาถ่ายภาพแตกต่างกัน การจัดองค์ประกอบแสงในการถ่ายภาพ ช่างภาพจึงต้องศึกษาทิศทางแสงกับรูปร่างของบันทึก เข้าใจวิธีการถ่ายภาพด้วยแสงธรรมชาติ เข้าใจวิธีการถ่ายภาพด้วยแสงประดิษฐ์ และสังเกตชุดครุยว่าทึบแสงหรือโปร่งแสง

3.7 ปัญหาในระหว่างการถ่ายภาพรับปริญญา ปัญหานี้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ช่างภาพจึงต้องเตรียมแผนสำรองหรือแนวทางการแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า เมื่อพบอุปสรรคจะได้แก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ ปัญหาและอุปสรรคได้แก่ ระวังความขัดแย้ง หากบุคคลที่จัดการงานทั้งหมด ช่วงเวลาที่คลาดเคลื่อน ความแออัด ฝนตก และการแต่งหน้า

3.8 การตกแต่งภาพ การตกแต่งภาพเป็นสิ่งจำเป็น แต่ถ้าตกแต่งมากเกินไปหรือเกินจริงจะส่งผลให้คุณค่าของภาพลดลง ช่างภาพจึงควรถ่ายภาพทุกภาพให้ดีที่สุดจากหลังกล้อง หรือถ่ายภาพวันชัตให้สมบูรณ์ การตกแต่งภาพจึงเป็นสิ่งที่ช่างภาพและบันทึกควรตกลงกันให้เรียบร้อยว่าจะตกแต่งภาพไหนใด แต่ส่วนใหญ่มักนิยมตกแต่งภาพให้ตรงกับความเป็นจริง เป็นธรรมชาติ

3.9 การส่งงาน เมื่อถ่ายภาพแล้วหากมีโอกาสช่างภาพควรปรับรูปทันที หรือปรับรูปบางส่วนและส่งไฟล์ภาพบางส่วนให้บันทึกดูก่อนเพื่อให้เห็นภาพโดยเร็ว แล้วจึงส่งภาพที่เสร็จสมบูรณ์ในภายหลัง

3.10 ทริคสำหรับช่างภาพรับปริญญาเมื่อสมัครเล่น ประกอบด้วย 1) การมีจิตใจรักการถ่ายภาพ 2) การฝึกทักษะการถ่ายภาพจากถ่ายภาพญาติพี่น้อง เพื่อน 3) การฝึกทักษะถ่ายภาพรับปริญญาเริ่มจากการถ่ายภาพรับปริญญาครอบครัว 4) การหาประสบการณ์ถ่ายภาพภาคสนามโดยเป็นผู้ช่วยช่างภาพ 5) ช่างภาพมือใหม่ควรหากลุ่ม หรือเป็นสมาชิกชมรมถ่ายภาพเพื่อร่วมกันทำกิจกรรม 6) ติดตามความนิยมหรือกระแสของภาพถ่ายในสื่ออยู่ตลอด 7) ถ่ายภาพและตกแต่งภาพตามกระแสนิยม 8) ภาพรับปริญญาที่ดีควรตรงกับสภาพจริงมากที่สุด 9) โพสต์ผลงานภาพถ่ายของตนเองลงในสื่อออนไลน์ 10) สร้างแฟ้มสะสมผลงานในสื่อออนไลน์ 11) การถ่ายภาพรับปริญญาจะไม่มีอุปสรรคถ้ามีการวางแผนล่วงหน้า 12) การสร้างตัวตนของช่างภาพคือการทำงานให้ดีที่สุด 13) อ่อนน้อมถ่อมตน มีความเคารพ

4. การพัฒนาสื่อวิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาของช่างภาพมือสมัครเล่น เป็นการดำเนินงานตามกรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 2 : ขั้นตอน D1 การสร้างสื่อวิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา ขั้นตอน R2 การนำสื่อวิทัศน์ไปทดลองใช้ และขั้นตอน D2 การสร้างสื่อวิทัศน์ที่สมบูรณ์

4.1 การสร้างสื่อวิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา เกิดจากการวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการถ่ายภาพรับปริญญา และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากช่างภาพมืออาชีพ ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาพถ่ายรับปริญญา ประกอบด้วย 2 หัวข้อ คือ ความหมายของภาพถ่ายรับปริญญา และลักษณะของภาพถ่ายรับปริญญา

4.1.2 การปฏิบัติในขั้นก่อนการถ่ายภาพ ประกอบด้วย 3 หัวข้อ คือ วิธีการติดต่อบัณฑิต วิธีการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ และวิธีการเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ถ่ายภาพ

4.1.3 การปฏิบัติในขณะที่ถ่ายภาพภาคสนาม ประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือ รูปแบบของภาพรับปริญญา วิธีการจัดทำทางของบัณฑิต วิธีการจัดองค์ประกอบภาพและมุมกล้อง วิธีการจัดองค์ประกอบแสง และปัญหาในระหว่างการถ่ายภาพรับปริญญา

4.1.4 การปฏิบัติในขั้นหลังจากการถ่ายภาพ ประกอบด้วย 2 หัวข้อ คือ การตกแต่งภาพ และการส่งงาน

4.1.5 13 เทคนิคของช่างภาพถ่ายรับปริญญามือสมัครเล่น ประกอบด้วย 1 หัวข้อ คือ 13 เทคนิคของช่างภาพถ่ายรับปริญญามือสมัครเล่น

เมื่อสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาแล้วได้นำไปตรวจสอบคุณภาพ 2 วิธี ได้แก่ 1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง = 1.00 และ 2) การประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์จากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์เพื่อประเมินด้านเนื้อหา การดำเนินเรื่อง ภาษา ภาพ เสียง และเทคนิคการนำเสนอ ผลปรากฏว่าสื่อวีดิทัศน์มีคุณภาพระดับมากที่สุด ($x=4.75$) หลังจากนั้นได้ปรับปรุงสื่อวีดิทัศน์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจนมีความถูกต้องสมบูรณ์

4.2 การนำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปทดลองใช้ ก่อนการนำสื่อวีดิทัศน์ไปทดลองใช้นั้น ได้สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการถ่ายภาพรับปริญญา ได้สร้างเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก รวม 20 ข้อ เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจด้านแนวคิดเกี่ยวกับภาพถ่ายรับปริญญา ด้านการปฏิบัติในขั้นก่อนการถ่ายภาพ ด้านการปฏิบัติในขณะที่ถ่ายภาพภาคสนาม ด้านการปฏิบัติในขั้นหลังจากการถ่ายภาพ และด้าน 13 เทคนิคของช่างภาพถ่ายรับปริญญามือสมัครเล่น หาประสิทธิภาพของแบบทดสอบโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่าทั้ง 40 ข้อมีค่าความยาก (Difficulty : p) อยู่ในเกณฑ์ ($p = .47 - .75$) และทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนก (Discrimination : r) อยู่ในเกณฑ์เช่นเดียวกัน ($r = .22 - .72$) ซึ่งแสดงว่าแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการถ่ายภาพรับปริญญาที่มีคุณภาพที่จะนำไปใช้ได้ 2) แบบสอบถามประเมินประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา ได้สร้างเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ตัวเลือก รวม 40 ข้อ เพื่อสอบถามความคิดเห็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเหมาะสมองค์ประกอบด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านการดำเนินเรื่อง ด้านภาษา 2) ความเหมาะสมองค์ประกอบด้านสื่อ ประกอบด้วย ด้านภาพ ด้านเสียง ด้านเทคนิคการนำเสนอ และ 3) การนำสื่อไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ขั้นก่อนการถ่ายภาพ ขั้นการถ่ายภาพภาคสนาม และขั้นหลังการถ่ายภาพ ได้หาประสิทธิภาพของแบบสอบถามโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) คำนวณความสอดคล้อง IOC จากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC = 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ปรากฏว่ามีค่าความเที่ยง .932 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือมากกว่า .80 แสดงว่าแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการถ่ายภาพรับปริญญาที่มีคุณภาพที่จะนำไปใช้ได้ การนำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปทดลองใช้นั้น ได้ใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจด้านแนวคิดเกี่ยวกับภาพถ่ายรับปริญญาวัดความรู้เป็นพื้นฐาน (Pre-test) แล้วให้ชมสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญา จากนั้นจึงใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจด้านแนวคิดเกี่ยวกับภาพถ่ายรับปริญญาเพื่อวัดการพัฒนาความรู้ที่เพิ่มขึ้น (Post-test) หลังการชมสื่อวีดิทัศน์ รวมทั้งใช้แบบสอบถามประเมินประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณ

ภาพของสื่อ ผลการทดสอบพบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการชมสื่อวีดิทัศน์ ได้ 10.56 จากคะแนนเต็ม 20 แต่คะแนนเฉลี่ยหลังการชมสื่อวีดิทัศน์ได้ 14.86 ค่าความสัมพันธ์ (Correlation) ของคะแนนก่อนและหลังการชมสื่อวีดิทัศน์ = .670 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าค่าเฉลี่ยหลังการชมสื่อวีดิทัศน์มากกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการชมสื่อวีดิทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาามีประสิทธิผลเพียงพอจึงทำให้คะแนนเฉลี่ยหลังการชมวีดิทัศน์สูงกว่าก่อนชมวีดิทัศน์อย่างแท้จริง ส่วนผลของการประเมินประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์โดยใช้แบบสอบถามนั้นพบว่าทั้ง 3 ประเด็น รวม 40 ข้อที่สอบถามมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($x=4.53$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ การนำสื่อไปใช้ประโยชน์ ($x=4.71$) รองลงมาได้แก่ ประเด็นความเหมาะสมองค์ประกอบด้านเนื้อหา ($x=4.45$) และประเด็นความเหมาะสมองค์ประกอบด้านสื่อ ($x=4.44$) ตามลำดับ หากพิจารณารายด้านทั้ง 9 ด้าน พบว่าขั้นก่อนการถ่ายภาพมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($x = 4.74$) นอกจากนั้นในแต่ละด้าน (9 ด้าน) ยังมีจุดเด่นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาทิ ด้านเนื้อหา คือ ความถูกต้องของเนื้อหา ด้านภาษา คือ ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ด้านภาพ คือ คุณภาพของภาพ ด้านขั้นก่อนการถ่ายภาพ คือ นำความรู้ไปใช้เตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ถ่ายภาพได้ เป็นต้น ไม่แต่เพียงเท่านั้นเมื่อนับจำนวนข้อของแบบสอบถามทั้ง 40 ข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($x = 4.50 - 5.00$) มีจำนวน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 50 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($x = 3.50 - 4.49$) จำนวน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 50 เช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาามีประสิทธิผลเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้

4.3 การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาที่สมบูรณ์ การสร้างสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาที่สมบูรณ์เป็นการเติมเต็มรายละเอียดของสื่อวีดิทัศน์จากข้อมูลป้อนกลับที่ได้จากการนำสื่อวีดิทัศน์ไปใช้ ซึ่งพบว่าแบบสอบถามที่มีองค์ประกอบ 3 ประเด็นนั้น มีเพียงประเด็นเดียว คือ ความเหมาะสมองค์ประกอบด้านสื่อ (ข้อ 16-30) ในด้านเสียง (ข้อ 21-25) ที่มีจำนวนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($x=3.50 - 4.49$) ทั้ง 5 ข้อ แต่ไม่มีข้อใดที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($x=4.50 - 5.00$) เช่นเดียวกับประเด็นอื่น ๆ และไม่มีข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม จึงถือว่าสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาีความสมบูรณ์ที่สามารถนำไปใช้เผยแพร่ได้ โดยได้นำสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาไปเผยแพร่ให้แก่ชมรมถ่ายภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ เพื่อให้ชมรมภาพถ่าย นำไปใช้เป็นสื่อในการอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาในชมรมที่สนใจ

การผลิตภาพ การระบุเนื้อหาของภาพ หน้าที่ของภาพ การแสดงออกทางอารมณ์ การอุปมาอุปไมย ความถูกต้องเป็นจริง และการแสดงออกเชิงสังคม สอดคล้องกับการวิเคราะห์ภาพถ่ายของเดวิด เพิร์ลมัตเตอร์ (David Perlmutter) (Lester, 2014 : 129) ที่ศึกษาคุณลักษณะของภาพถ่ายและถอดรหัสความหมายของภาพถ่ายทั้งหมด 8 ประเด็น ประกอบด้วย การจัดองค์ประกอบภาพ ช่างภาพมีวิธีการจัดองค์ประกอบภาพโดยใช้แนวคิดธาตุทางทัศนศิลป์เป็นพื้นฐาน นอกจากนั้นผลการวิเคราะห์ภาพถ่ายรับปริญญาได้พบว่าช่างภาพนิยมใช้วิธีการเน้นจุดสนใจมากที่สุด เช่น การใช้กฎสามส่วน รองลงมาคือการใช้ฉากหน้าและฉากหลัง ซึ่งสอดคล้องกับภควัต รัตนราช (2563 : 164-165) ที่กล่าวว่า การเน้นจุดสนใจเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในภาพถ่ายมากที่สุดแนวคิดหนึ่ง กล่าวคือไม่วางจุดเด่นไว้ตรงกลางภาพ เนื่องจากผู้ดูภาพมักจะมองดูตรงกลางก่อน หากวางจุดเด่นอยู่ตรงกลางแล้ว ส่วนอื่น ๆ ของภาพย่อมขาดความสำคัญลงไป จึงควรใช้เนื้อหาของภาพให้เป็นประโยชน์ทุกตารางนิ้ว สอดคล้องกับบริตมา อมันตกุล (2559 : 138) ที่พบว่ารูปแบบของภาพรับปริญญาที่ปรากฏมากที่สุด คือ ภาพตามแนวคิดของผู้ถ่ายภาพ รองลงมาคือภาพที่เฉลอทั้งนี้เนื่องมาจากอำนาจของช่างภาพใน 2 ลักษณะ คือ อำนาจจากความรู้ เนื่องจากการถ่ายภาพรับปริญญาบัณฑิตจะเป็นผู้เลือกช่างภาพรับปริญญา โดยบริบทการเลือกและว่าจ้างนั้น ช่างภาพย่อมมีความรู้และทักษะการถ่ายภาพบุคคลที่มากกว่าบัณฑิต ทำให้บัณฑิตยอมรับและเชื่อถือในตัวช่างภาพ

ช่างภาพจึงสามารถถ่ายทอดแนวคิดและแสดงฝีมือการถ่ายภาพตามอัตลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับ สุรเชษฐ์ หนูณะดี (2558 : 72) ที่พบว่า ช่างภาพมีความรู้มีประสบการณ์ อำนาจการถ่ายภาพจึงเป็นของช่างภาพ อีกลักษณะหนึ่งคืออำนาจจากหน้าที่ เนื่องจากช่างภาพมีหน้าที่ควบคุมการถ่ายภาพ การแสดงออกของบัณฑิต การสั่งการบัณฑิตให้ทำหรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ภาพถ่ายทุกภาพจึงเกิดจากการเลือกสรรของช่างภาพ ถ่ายตามแนวคิดของช่างภาพ เมื่อช่างภาพถือกล้องก็เสมือนกับการมีอำนาจในการเล่าเรื่องราวผ่านรูปภาพ จึงทำให้ช่างภาพมีอำนาจในการกำหนดรูปแบบการมอง การถ่ายทอดความคิดและความเป็นตัวตนของตัวเองลงไปในการถ่ายภาพอย่างเต็มที่

ตรวจสอบคุณภาพ ประกอบด้วย 2 วิธี ได้แก่ การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง = 1.00 และการประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์จากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อวีดิทัศน์ เพื่อประเมินด้านเนื้อหา การดำเนินเรื่อง ภาษา ภาพ เสียง และเทคนิคการนำเสนอ เพื่อให้สื่อวีดิทัศน์มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556: 91) กล่าวว่า การทดสอบประสิทธิภาพช่วยประกันคุณภาพว่าสื่อมีประสิทธิภาพ เหมาะสมที่จะผลิตออกมาจำนวนมาก และได้สื่อการสอนที่มีคุณค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการหาประสิทธิภาพพบว่าสื่อวีดิทัศน์มีคุณภาพระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อวีดิทัศน์นำข้อมูลปฐมภูมิจากการวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการถ่ายภาพ และการสัมภาษณ์ช่างภาพมืออาชีพ ใช้ภาพถ่ายที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความหมายเพื่อสื่อความหมายได้ตรงตามเนื้อหา ดูความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยเฉพาะศัพท์เฉพาะของช่างภาพ และแบ่งกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้น ผลการทดสอบปรากฏว่า ค่าความสัมพันธของคะแนนก่อนและหลังการชมสื่อวีดิทัศน์เท่ากับ .670 ซึ่งแสดงว่าคะแนนมีความสัมพันธ์กัน และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าค่าเฉลี่ยหลังการชมสื่อวีดิทัศน์มากกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการชมสื่อวีดิทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญามีประสิทธิภาพเพียงพอจึงทำให้คะแนนเฉลี่ยหลังการชมวีดิทัศน์สูงกว่าก่อนชมวีดิทัศน์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับณัฐเขต สัจจะมโน และสมหญิง เจริญจิตรกรรม. (2556 : 208) ที่พบว่า สื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญาพบว่าทั้ง 3 ประเด็น รวม 40 ข้อที่สอบถามมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการนำเสนอไปใช้ประโยชน์ รองลงมาคือประเด็นความเหมาะสมองค์ประกอบด้านเนื้อหา และประเด็นความเหมาะสมองค์ประกอบด้านสื่อตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อวีดิทัศน์นี้ผลิตขึ้นเพื่อช่างภาพมืออาชีพสมัครเล่นที่ต้องการหารายได้จากการถ่ายภาพรับปริญญา เนื้อหาในสื่อจึงเน้นเทคนิค การนำไปใช้งาน และการแก้ปัญหาเฉพาะงานรับปริญญา หากพิจารณารายด้านทั้ง 9 ด้าน มีจุดเด่นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เช่น ด้านเนื้อหาคือความถูกต้องของเนื้อหา ด้านภาษาคือความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ด้านภาพคือคุณภาพของภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อวีดิทัศน์ผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน และมีวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสม ด้านแบบสอบถาม 40 ข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดมีจำนวน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 50 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดมีจำนวน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 50 เช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อวีดิทัศน์การถ่ายภาพรับปริญญามีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ณัฐเขต สัจจะมโน และ สมหญิง เจริญจิตรกรรม. (2556). การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ เรื่อง การจัดองค์ประกอบภาพถ่ายสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย*. 5(1) 202-211.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย*. 5(1), 7-19.
- ภาควิต รัตนราช. (2563). *การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- รติมา อมันตกุล. (2559). การศึกษาองค์ประกอบภาพถ่ายเพื่อการออกแบบนิตยสารตกแต่งบ้าน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์*. 8(2), 122-143.
- สุรกิจ จิรทรัพย์สกุล. (2556). *Eazy Pro ถ่ายภาพรับปริญญา*. นนทบุรี: ไอดีซี.
- สุรเชษฐ์ หุ่นละดี. (2558). *การถ่ายภาพรับปริญญา: อำนาจ ความรู้ วาทกรรมของช่างภาพและการเจรจาต่อรองอำนาจของตัวแบบ*. การค้นคว้าอิสระ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Lester, P.M. (2014). *Visual Communication : Image with Messages*. (International Edition) Canada: Nelson Education.
- Mowbray, P. (2021, October 20). *The 7 Formal Element in Photography*. Retrieved from www.picfair.com/7-formal-element-in-photography.
- Rose, G. (2011). *Visual Methodologies : An Introduction to Researching with Visual Materials*. (3rd edition). London: SAGE.
- Shaughnessy, M. & Stadler, J. (2005). *Media and Society*. Melbourne: Oxford University press.